

Moderne spotprenten

De meme in het geschiedenisonderwijs

Tijdens een vergadering roept de leidinggevende dat niemand anders mag denken over het geloof. Twee collega's zijn het met hem eens. Een andere werknemer, die sprekend op Spinoza lijkt, zegt: 'God is geen persoon, maar zit in elk stukje natuur en de bijbel is niet door god, maar door mensen.' Deze gedachte wordt niet op prijs gesteld. De dwarse werknemer wordt uit het raam gegooid.

Tjarco Kugel is docent geschiedenis op het Rudolph Pabus Cleveringa Lyceum in Appingedam.

Tevreden kijk ik naar de meme uit 2-vwo. Ik zit midden in de lockdown les te geven achter mijn keukentafel in Groningen. Ik vat het hoofdstuk Gouden Eeuw samen door een compilatie van de beste memes van de leerlingen te geven. Een paragraaf gaat over de verbanning van Spinoza uit de Joodse gemeenschap, in de meme verbeeld als de werknemer die uit het flatgebouw wordt gegooid.

De lockdown heeft me gedwongen om nieuwe methoden te bedenken waardoor ik meer interactie met leerlingen krijg. Memes blijken creatieve resultaten en een prima leerrendement te bieden. Een meme is een internetgrap verpakt in een compacte afbeelding. Het is een combinatie van tekst en beeld die een mening of boodschap weer geeft met vaak een grappige ondertoon. Goede memes zijn actueel, grappig en scherp en kunnen makkelijk gedeeld worden op sociale media. De integratie van memes in mijn lessen sluit goed aan bij de huidige leerlingenpopulatie. Deze generatie communiceert op geheel eigen wijze. Het delen van digitaal beeldmateriaal is onderdeel geworden van het contact tussen pubers.

Plaatjesrage

Het leesniveau van leerlingen daalt en communicatie via plaatjes is de rage. Veel docenten houden voornamelijk vast aan schriftelijke samenvattingen, opstellen en opdrachten. Deze vormen van onderwijs zijn ook belangrijk, maar memes als onderwijsinstrument verdienen meer aandacht.

'Het leesniveau daalt en communicatie via plaatjes is de rage; memes verdienen meer aandacht als onderwijsinstrument'

Ten eerste is zo'n grap een manier om het abstract denkniveau van leerlingen te bevorderen. Het biedt slechts ruimte aan een plaatje met een paar compacte zinnen, waardoor de leerlingen tot de kern van een bepaald concept moeten komen. Het abstractieniveau van de leerling is te herkennen aan de complexiteit van zijn of haar memes.

Leerlingen leren in mijn les niet alleen hoe een spotprent geanalyseerd kan worden, maar ook hoe je er zelf een kunt creëren. Ik stel vragen over de representatie van de acties, personen en voorwerpen die ze op de meme tegenkomen en die ze in een historische invalshoek moeten plaatsen. Leerlingen kaderen hun historische informatie in een totaal nieuwe context. Concepten als interpreteren, redeneren en analyseren passen zowel bij de spotprent als bij de meme. Maar in het geval van de meme draagt de leerling een dubbele pet: ze zijn niet alleen consumenten van de beeltenis, maar ook cartoonisten geworden. Dit bleek bijvoorbeeld uit een meme over het handelsmonopolie van de VOC en de sterke handelspositie van de Republiek. Deze situatie werd vergeleken met de trage inkoop van vaccins in het buitenland. Deze meme gaf de leerling de ruimte zijn kennis te etaleren en bood mij als docent een inkijkje in de belevingswereld van deze leerling. Daarnaast vinden de leerlingen memes leuk. Op vrijwel elk socialmediaplatform vindt volop communicatie via beelden plaats. De kans is aanwezig

dat er in een klassengesprek regelmatig een (zelf-gemaakte) meme rouleert. In mijn ervaring zijn er amper leerlingen die niet weten wat memes zijn. Ze hoeven geen talent voor tekenen of schrijven te hebben, maar kunnen laagdrempelig instappen. Er zijn talloze zogenaamde *meme generators*, waarmee in een handomdraai een meme gemaakt kan worden. Leerlingen vragen amper uitleg en gaan ijverig en enthousiast aan de slag. Tot slot sluiten memes goed aan bij de vaardigheden van het vak geschiedenis, bijvoorbeeld standplaatsgebondenheid of oorzaak en gevolg. Zo maakte de brugklas havo een meme over de

oudheid, vanuit een ongewone invalshoek. Een auto genaamd *Het Romeinse volk* kan twee kanten op. De afslag links is 'De senaat aan de macht' en de afslag rechts is 'De *populares* aan de macht'. De auto maakt een draai naar rechts. Wat vindt de leerling ervan dat het Romeinse volk voor de *populares* kiest? Hoe nemen de leerlingen stelling tegenover de opkomst van Caesar? En door welke waarden komt dit? Welke keuze vindt de leerling het meest logisch?

Leerlingen formuleren ook kritiek op mijn lessen door middel van memes. Ze maken goedmoedige memes over het feit dat ik ze wéér vraag memes te maken. Ook heb ik memes gezien waarin ik leerlingen ongeduldig vraag hun memes te sturen, terwijl ze het niet af willen raffelen. Maar ik krijg ook memes waarin leerlingen waardering uiten dat ik ze geen saai huiswerk geef, maar ze juist memes laat maken. Deze grappige plaatjes kunnen ervoor zorgen dat leerlingen op goedmoedige wijze een klein kritiekpuntje kunnen ventileren. Memes maken mijn leerlingen mondiger. Dat is aangenaam, als je les moet geven in een klaslokaal, of achter de keukentafel. ■

Boven: Een meme over Tjarco Kugel, gemaakt door zijn leerlingen.
Linkerpagina: Een meme over de verbanning van Spinoza, gemaakt door de leerlingen.

Sites om memes te maken

- imgflip.com/memegenerator
- kapwing.com/meme-templates
- makeameme.org

